

ผลของกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือและเทคนิคการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร ต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กปฐมวัย

The Effects of Cooperative Art Activities, and The Token Economy Reinforcement on Early Childhood Children's Aggressive Behavior

พรพิมล ดานะ (Pornpimon Dana) *

สุวรี ศิวะแพทย์ (Suwaree Sivabaedya, Ph.D.) **

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองโดยใช้แบบแผน ABF Design มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้กิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือและเทคนิคการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรต่อการลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กปฐมวัย กลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กปฐมวัยอายุระหว่าง 5-6 ปี จำนวน 6 คน ที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว ชั้นอนุบาล 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนบ้านแสนสุข อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย คัดเลือกโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมก้าวร้าว แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 3 คน โดยการจับฉลาก โดยกลุ่มควบคุม ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ และกลุ่มทดลอง ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือควบคู่กับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสังเกตพฤติกรรมก้าวร้าวแบบแบ่งช่วงเวลา 2) แบบสำรวจตัวเสริมแรง 3) แผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ ทำการศึกษาโดยสังเกตพฤติกรรมก้าวร้าวในช่วงกิจกรรมกลางแจ้งทั้ง 3 ระยะ คือระยะเส้นฐาน (A) ใช้เวลา 2 สัปดาห์ ระยะทดลอง (B) ใช้เวลา 4 สัปดาห์ และระยะติดตามผล (F) ใช้เวลา 2 สัปดาห์ วิเคราะห์ข้อมูลคำนวณโดยหาค่าความถี่ และค่าเฉลี่ยความถี่การเกิดพฤติกรรม

ผลการวิจัยพบว่า

1. ค่าเฉลี่ยความถี่ของการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กปฐมวัย ในกลุ่มทดลอง หลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือร่วมกับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรในระยะทดลอง ทั้ง 3 คน มีค่าเฉลี่ยลดลงจากระยะเส้นฐาน
2. ค่าเฉลี่ยความถี่การเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวของกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมความก้าวร้าวอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน

คำสำคัญ: กิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ การเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร

Keywords: Cooperative Art Activities, Token Economy Reinforcement

* นักศึกษาลำดับต้นศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการให้คำปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการให้คำปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Abstract

This research was an Experimental Research by using ABF Design. The objective of this study was to study the effect of cooperative art activities, and token economy on the early childhood children's aggressive behavior. The target group included 6 early childhood children who were 5-6 years old with aggressive behavior, studying in Kindergarten 2, during the first semester of 2011 school year, Bansansook School, Thabo District, Nongkai Province. They were selected by using the Aggressive Behavior Observation Form, and classified into 2 groups, 3 students each group by taking lot. For the control group, they were obtained the cooperative art activities. For the experimental group, they were obtained the cooperative art activities, and token economy. The instruments using in this study were: 1) the Aggressive Behavior Observation Form as time series, 2) the Survey Form of Reinforcer, 3) the Cooperative Art Activities. The implementation was performed by observing aggressive behavior during 3 phases of outdoor activities including: the baseline (A) phase for 2 weeks, the experimental (B) phase for 4 weeks, and the follow up (F) phase for 2 weeks. Data were analyzed by calculating the Frequency, Percentage, and Mean of frequency in occurring behavior.

The research findings found that:

1. For experimental group early childhood children, their average frequency of occurring aggressive behavior after obtaining the cooperative art activities, and token economy during experimental phase, all of 3 children's average values decreased from baseline phase.
2. For comparison of the 2 groups' findings in behavior modification of the early childhood children's aggressive behavior, found that the average values were nearly the same. In addition, there was a tendency that the cooperative art activities, and token economy could reduce the early childhood children's aggressive behavior better than the cooperative art activities only.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นับเป็นสาเหตุสำคัญต่อการปรับตัวของเด็ก เด็กที่ปรับตัวไม่ได้ก็จะเกิดความคับข้องใจ และแสดงพฤติกรรมซึ่งไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมออกมา เด็กบางคนใช้วิธีการปรับตัวด้วยการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว รุกรานโดยวิธีต่าง ๆ เช่น การทะเลาะวิวาท ขว้างปาสิ่งของ ทำร้ายร่างกายเพื่อน หรือแย่งสิ่งของของเพื่อน เป็นต้น การแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวนี้บางครั้งจะทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยมากเวลาที่ผู้ใหญ่เห็นเด็กแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวมักจะทำโทษหรือห้าม ถ้าห้ามไม่ฟังก็จะปล่อยให้ทำส่วนไม่เกิดผลดีทั้งนั้น (พัชรา พุ่มพชาติ, 2533)

ช่วงปฐมวัย เป็นช่วงที่เด็กเรียนรู้พฤติกรรมจากการเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่ ซึ่งมีทั้งพฤติกรรมทางบวกและลบ นอกจากนี้ยังมีพฤติกรรมที่เด็กเลียนแบบแล้วไม่สามารถรู้ได้ว่าจะให้คุณหรือโทษอย่างไร (ทิศนา แคมมณีและคณะ, 2536) พฤติกรรมก้าวร้าวในเด็กปฐมวัยเป็นปัญหาสำคัญ เนื่องจากเป็นพฤติกรรมทางลบที่อาจติดเป็นนิสัยต่อไปในวัยผู้ใหญ่ได้ Scott (1956 อ้างถึงใน ณรงค์ศักดิ์ ติสจันทร์, 2545) ให้ความเห็นว่า ในวัยเด็กนั้น เด็กต้องการความรัก และความเอาใจใส่จากพ่อแม่ ถ้าเด็กไม่ได้รับความรักตามที่ตนต้องการ เด็กก็จะเปลี่ยนมาเป็นการเกลียดและความแค้นต่อพ่อแม่ ความแค้นต่อพ่อแม่จะเกิดขึ้นในจิตใจของเด็ก การเลียนแบบพฤติกรรมจาก

พ่อแม่ที่แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวบ่อย ๆ ถ้าเด็กไม่ได้ในสิ่งที่ตนต้องการก็จะแสดงพฤติกรรมที่ก้าวร้าวออกมา และเมื่อพ่อแม่ยอมทำตามในสิ่งที่เด็กปรารถนา เด็กก็จะเห็นว่าการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวทำให้ตนได้รับในสิ่งที่ตนต้องการ ครั้งต่อไปถ้าเด็กถูกขัดขวางก็แสดงการก้าวร้าวออกมาอีกเรื่อยไป

เด็กปฐมวัยที่มีความก้าวร้าวเป็นเด็กที่มีปัญหาในการปรับตัวและสังคมไม่ยอมรับ ซึ่งทำให้เด็กเหล่านั้นรู้สึกเกลียดสังคม และกลายเป็นคนก้าวร้าวเกรงใจในที่สุด ในกระบวนการเรียนการสอนพฤติกรรมก้าวร้าวเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดปัญหา เป็นอุปสรรคขัดขวางต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เด็กก้าวร้าวมักจะรบกวนการสอนของครู ขอบแหย่เพื่อน รังแกเพื่อน ทำให้เพื่อนขาดสมาธิในการเรียน เป็นเหตุให้โรงเรียนไม่สามารถจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ จึงเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาหรือครูผู้สอนที่จะต้องให้ความช่วยเหลือโดยการแก้ไขพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กนั้นโดยเร็ว (กันยา สุวรรณแสง, 2533)

สำหรับการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวนี้ เพื่อเป็นการป้องกันและบรรเทาความก้าวร้าวมิให้เกิดความเสียหายแก่ตนเองและสังคม ควรหาทางออกที่เหมาะสม ควรหาทางถ่ายเทความเครียด ความคับข้องใจของเด็กให้ออกไปในรูปของการสร้างสรรค์ เช่น การเล่นกีฬา ออกกำลังกาย การทำงานอดิเรกหรือกิจกรรมศิลปะ (กันยา สุวรรณแสง, 2533)

นอกจากนี้การปลูกฝังพฤติกรรมที่พึงประสงค์ก็นับเป็นสิ่งจำเป็นที่ควรนำมาใช้โดยผ่านกระบวนการปรับพฤติกรรม ที่มีแนวคิดมาจากทฤษฎีการเรียนรู้เงื่อนไขผลกรรม (Operant Conditioning) ของสกินเนอร์ (ประเทือง ภูมิภักทราคม, 2540) สำหรับการแก้ไขปัญหายุติกรรมก้าวร้าวนี้ ควรทำการแก้ไขที่ตัวนักเรียนโดยการปรับพฤติกรรม เพราะการปรับพฤติกรรมเป็นกระบวนการทางคลินิกที่ใช้หลักการจากทฤษฎีการเรียนรู้ผนวกกับหลักการด้านจิตวิทยาการทดลองมาใช้ในการศึกษาพฤติกรรม และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม รวมทั้งการแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นปัญหาให้ลดต่ำลงหรือ

อยู่ในระดับที่เหมาะสมหรือให้หายไป (ณรงค์ศักดิ์ ตีสจันทร์, 2545)

วิธีการที่สามารถนำมาใช้ในการปรับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพก็คือ เทคนิคการเสริมแรง สามารถกระทำได้ 2 วิธี คือ การเสริมแรงทางบวก และการเสริมแรงทางลบ ในการปรับพฤติกรรมจะนิยมใช้เทคนิคการเสริมแรงทางบวก โดยเน้นการสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้วยการเสริมแรงมากกว่าการลงโทษ (พัฒนานุสรณ์ สถาพรวงศ์, 2538) เทคนิคการเสริมแรงที่นิยมใช้ในการปรับพฤติกรรม และได้ผลมากกว่าเทคนิคอื่น คือ การให้การเสริมแรงด้วยเทคนิคเบี้ยอรรถกร การเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรเป็นการเสริมแรงที่มีประสิทธิภาพและไม่ก่อให้เกิดปัญหาทางอารมณ์สามารถนำไปแลกกับตัวเสริมแรงอื่น ๆ ได้มากกว่า 1 ตัว ซึ่งสามารถสะสมเพื่อนำไปแลกสิ่งของที่แต่ละบุคคลต้องการได้ เช่น ขนม อุปกรณ์การเรียนและสิทธิพิเศษต่าง ๆ เป็นต้น จึงทำให้การเสริมแรงแบบเบี้ยอรรถกรมีคุณสมบัติเป็นตัวเสริมแรงแผ่ขยาย ที่มีประสิทธิภาพในการเป็นตัวเสริมแรง (พัฒนานุสรณ์ สถาพรวงศ์, 2540)

อาจกล่าวได้ว่า การลดหรือปรับพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็ก มีหลายวิธี การใช้กิจกรรมศิลปะก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่น่ามาใช้ได้ เพราะการใช้กิจกรรมศิลปะมุ่งเน้นพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กมากกว่าผลงานจะต้องมุ่งให้เด็กทำงานอย่างอิสระ สนุกสนาน เพลิดเพลิน ศิลปะทำให้เด็กรู้จักควบคุมอารมณ์ เมื่อเด็กมีความมั่นคงในอารมณ์แล้วก็จะทำให้เด็กเกิดสมาธิสามารถให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมอย่างมีความสุข และยังช่วยลดความคับข้องทางอารมณ์ของเด็กได้อีกด้วย (นราวดี นิภาพฤกษ์, 2548)

ศิลปะมีคุณค่าต่อเด็กปฐมวัยทั้งในด้านส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ช่วยบำบัดปัญหาต่าง ๆ ให้แก่เด็ก และช่วยในการเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่ดีงามให้แก่เด็กด้วย ดังที่ ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2523) ได้กล่าวถึงคุณค่าของศิลปะที่มีต่อเด็กทั้งในแง่ของการส่งเสริมพัฒนาการ และแง่ของการบำบัดปัญหา นอกจากนั้นยังทำให้เด็กได้มีโอกาสทำงานร่วมกับผู้อื่น

เป็นการฝึกนิสัยและทักษะทางสังคม ด้านอารมณ์ช่วยสนองความต้องการการแสดงออกและสร้างสรรค์ทำให้เด็กมีอารมณ์มั่นคง มีความมั่นใจในตนเอง รู้จักหาทางแก้ปัญหาพึ่งตนเองและปรับตัวได้

กิจกรรมศิลปะ ที่เน้นการฝึกกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กได้ระบายอารมณ์เครียด คับข้องใจลงไปในการทำกิจกรรมนั้นแล้ว เมื่อเด็กได้ทำกิจกรรมศิลปะอยู่เสมอ จะช่วยให้เกิดความชำนาญ เกิดความคล่องในการคิด และสร้างสมจินตนาการในการแสดงออก การได้ระบายอารมณ์ ความรู้สึกของเด็กโดยการใช้นิ้วลงสีไปมา การใช้ก้านทูป การได้ขยำกระดาษ ดินน้ำมันหรือดินเหนียว เป็นการผ่อนคลายอารมณ์ของเด็กและเกิดความซาบซึ้งในความงาม (รัตนวดี รอดภิรมย์, 2542) ผลงานทางด้านศิลปะที่เด็กสร้างขึ้นด้วยแนวคิดและความรู้สึกของเด็กเองนั้นมีความบริสุทธิ์ มีเสน่ห์และมีคุณค่าอยู่ในตัวของงานเอง งานศิลปะที่เด็กสร้างมีความหมายและแสดงออกมาด้วยความจริงใจ ด้วยแนวคิดและความรู้สึกที่แท้จริงของเด็กเอง วิธีการสร้างงานของเด็กเป็นไปอย่างง่าย ๆ ตรงไปตรงมา ผลงานทางด้านศิลปะที่เด็กสร้างสรรค์จะมีลักษณะที่ชัดเจน สดใสบริสุทธิ์ ดังนั้นในการพัฒนาให้เด็กได้รู้จักการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มโดยใช้ศิลปะเป็นสื่อ จึงเป็นสิ่งที่เหมาะสมกับเด็กในวัยนี้เป็นอย่างยิ่ง (ประเทิน มหาชนธ์, 2531)

อย่างไรก็ตาม กิจกรรมที่เด็กทำร่วมกับเพื่อนนั้นจำเป็นต้องวางแผนร่วมกัน เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมในผลงาน ซึ่งวีรุณ ตั้งเจริญ (2537) กล่าวว่า ศิลปะแบบกลุ่มทำให้เด็กได้เรียนรู้หลากหลายจากการทำงานร่วมกัน เรียนรู้การเป็นสมาชิกของกลุ่มภายในโรงเรียนที่จะช่วยให้พวกเขาเป็นสมาชิกที่ดีในสังคมภายนอกโรงเรียน ถ้าไม่จัดกิจกรรมให้เด็กมีโอกาสดำเนินงานร่วมกัน เขาจะกลายเป็นคนที่เห็นแก่ตัวเคยชินกับการอยู่คนเดียวทำงานคนเดียว การไม่เคยรับสิ่งใดจากผู้อื่นย่อมไม่รู้จักการเสียสละ ซึ่งสอดคล้องกับ พัทธี ผลโยธิน (2540) ที่กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ดึงดูดใจเด็กอนุบาลอย่างมาก กิจกรรมนี้นอกจากจะช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์แล้ว ถ้านำมาจัดในรูปแบบให้เด็กมี

โอกาสดำเนินงานร่วมกันในกลุ่มย่อยประมาณ 3 – 5 คน จะช่วยส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยได้ การนำกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือมาใช้ในการปรับพฤติกรรมจะทำให้เด็กได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น เรียนรู้ที่จะยอมรับผู้อื่น รู้จักร่วมมือกับเพื่อนเพื่อความสำเร็จในการทำงาน

จากการที่ผู้วิจัยเป็นครูประจำชั้น และได้สังเกตพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความก้าวร้าว เช่น การขบถ ทบตี ทะเลาะวิวาท การขบถต่อย แย่งของเล่นกัน ทำลายข้าวของปาสิ่งของ ซึ่งถือว่าเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหาที่ทำให้เกิดผลเสียต่อตัวเด็กและอาจส่งผลกระทบต่อในอนาคตได้ จึงเป็นพฤติกรรมที่ควรได้รับการแก้ไขตั้งแต่ในวัยนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะปรับพฤติกรรมในเด็กนักเรียนระดับปฐมวัย เนื่องจากในการพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลนั้นควรเริ่มตั้งแต่วัยต้น ๆ ของชีวิต เพราะตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการจะเห็นได้ว่าเด็กวัยต้น ๆ ของชีวิต คือตั้งแต่ 1-6 ปี เป็นระยะที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาบุคคล เพราะทั้งร่างกาย จิตใจ สมองและนิสัยของบุคคลจะสร้างและหล่อหลอมได้ดีในเด็กวัยนี้ (ประภาพรพรณ เอี่ยมสุภานิต, 2548)

ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงพฤติกรรมย่อมมีผลเพียงพอก็จะกระทำได้ ถ้าเด็กได้รับการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสม ซึ่งการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กนั้นต้องเป็นไปตามขั้นตอน และมีความละเอียดอ่อนเหมาะสมกับเด็กวัยนี้

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าการปรับพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กปฐมวัยเป็นเรื่องที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับหน้าที่และสาขาที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะนำกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือและเทคนิคการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรมาใช้ในการลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กปฐมวัย ผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ อาจนำไปใช้เป็นแนวทางในการลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้ เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กทำให้เด็กอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความถี่ของการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือควบคู่กับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร ก่อนการทดลองกับหลังการทดลอง

2. เพื่อเปรียบเทียบความถี่ของการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กปฐมวัยระหว่างกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือกับเด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือควบคู่กับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร ก่อนและหลังการทดลอง

สมมติฐานการวิจัย

1. เด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือควบคู่กับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรมีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงจากระดับพื้นฐาน

2. เด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือควบคู่กับการเสริมแรงด้วยเทคนิคเบี้ยอรรถกร มีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงมากกว่าเด็กปฐมวัยกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือเพียงวิธีเดียว

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กชายและเด็กหญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี ที่เรียนอยู่ในชั้นอนุบาล 2 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนบ้านแสนสุข อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

2. พฤติกรรมก้าวร้าว หมายถึง การแสดงออกทางกายหรือวาจาที่รุนแรงไปจากปกติ โดยกระทำต่อตนเองและผู้อื่นได้รับความเสียหายเจ็บปวด และเดือดร้อน เพื่อระบายความเครียดความคับข้องใจของตนออกไป ได้แก่พฤติกรรม 10 ลักษณะ ดังนี้

- 1) ทบตี
- 2) ชกต่อย
- 3) ผลัก
- 4) เตะ
- 5) ขว้างปาสิ่งของ

6) แย่งสิ่งของกับเพื่อน

7) พุดเยาะเย้ยจูด้อยของเพื่อน

8) ตะโกน ตะคอก

9) พุดหยาบคาย

10) การใช้คำด่า

3. กิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ หมายถึง กิจกรรมศิลปะประเภทการเขียนภาพระบายสี การปั้น และการติดปะที่เด็กปฐมวัยปฏิบัติร่วมกันเป็นกลุ่มตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป โดยที่สมาชิกในกลุ่มมีความสามารถแตกต่างกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการช่วยเหลือกัน มีการรับผิดชอบงานของตนและส่วนรวมร่วมกัน มีทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม และมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน เพื่อให้งานในกลุ่มสำเร็จตามเป้าหมาย ในการวิจัยครั้งนี้ใช้กิจกรรมศิลปะทั้งหมด 10 กิจกรรม ดังนี้

- 1) การปั้นดินน้ำมัน
- 2) การขุดสีเทียนเป็นภาพ
- 3) การวาดภาพด้วยสีเทียน
- 4) การสร้างภาพจากรูปกระดาษฉีก
- 5) การพิมพ์ภาพจากกระดาษขยำ
- 6) การวาดภาพด้วยสีน้ำ
- 7) การปั้นแป้งโด
- 8) การประดิษฐ์จากเศษวัสดุ
- 9) การตัดรูปจากนิตยสารแล้วตกแต่ง
- 10) การวาดภาพด้วยนิ้วมือ

4. เทคนิคการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร หมายถึง การใช้เบี้ย ดาว คะแนน หรือบัตรสะสมคะแนนเป็นตัวเสริมแรง โดยมีหลักว่าหากมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์จะได้รับเบี้ยอรรถกรตามจำนวนที่กำหนดไว้แล้ว ตัวเสริมแรงที่กำหนดวางเงื่อนไข ในการวิจัยครั้งนี้ เบี้ยอรรถกร คือ สติ๊กเกอร์รูปดาว โดยเป็นตัวเสริมแรงที่นักเรียนจะได้รับเมื่อมีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลง เพื่อนำไปสะสมหรือแลกอาหาร สิ่งของตามที่ต้องการ โดยตัวเสริมแรงได้มาจากแบบสำรวจตัวเสริมแรง แล้วนำมากำหนดเป็นอัตราแลกเปลี่ยน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการทดลอง

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้กิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือและเทคนิคการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรต่อการลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กปฐมวัย แบบแผนการวิจัยคือ ABF (ABF Design) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2536) ซึ่งแบ่งการทดลองออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

A เป็นระยะเส้นฐาน

B ระยะที่ดำเนินการปรับพฤติกรรมโดยใช้กิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ และเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร

F ระยะติดตามผล

ระยะที่ 1 ระยะเส้นฐาน หรือระยะ A ระยะนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลความถี่ของการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวที่ผู้รับการทดลองแสดงออกโดยใช้วิธีการสังเกต ซึ่งข้อมูลที่ได้จะนำมากำหนดเป็นค่าพฤติกรรมพื้นฐานก่อนที่จะมีการปรับพฤติกรรม ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการปรับพฤติกรรมหลังจากการดำเนินการปรับพฤติกรรมแล้ว ระยะเส้นฐานผู้วิจัยดำเนินการ 2 สัปดาห์ ดำเนินการวิจัยในวันจันทร์ถึงศุกร์ เก็บข้อมูลในช่วงกิจกรรมกลางแจ้ง

ระยะที่ 2 ดำเนินการปรับพฤติกรรม หรือระยะ B เป็นระยะของการสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นโดยการใช้กิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือและเทคนิคการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร แบ่งกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง กลุ่มละ 3 คน โดยการจับฉลาก

1. กลุ่มควบคุม ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ

2. กลุ่มทดลอง ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือร่วมกับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร

โดยผู้วิจัยทำการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ โดยให้เด็กกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองทั้ง 2 กลุ่มทำกิจกรรมในช่วงกิจกรรมสร้างสรรค์ และผู้วิจัยได้ตกลงวางเงื่อนไขกับนักเรียนว่าในระยะที่ปรับพฤติกรรมถ้ากลุ่มทดลอง มีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงหลังการได้

รับการปรับพฤติกรรม จำนวนครั้งของความถี่การเกิดพฤติกรรมจากค่าเฉลี่ยในระยะเส้นฐานต้องลดลง จะได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรโดยจะได้รับเฉพาะนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มทดลอง และเบี้ยอรรถกรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สติ๊กเกอร์รูปดาว เพื่อนำไปใส่สมหรือแลกอาหาร หรือสิ่งของตามที่ต้องการโดยตัวเสริมแรงจะได้มาจากแบบสำรวจตัวเสริมแรง แล้วนำมากำหนดเป็นอัตราแลกเปลี่ยน ในระยะนี้จะดำเนินการทดลองเป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน

ระยะที่ 3 การติดตามผลการปรับพฤติกรรม (Follow - up) หรือระยะ F เป็นระยะของการสลับกลับ โดยจะกลับไปดำเนินการเช่นเดียวกับระยะ A อีกครั้ง ทั้งนี้เพื่อสังเกตการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป้าหมายภายหลังการยุติการเสริมแรงแล้ว ระยะนี้ดำเนินการ 2 สัปดาห์

2. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการทดลองเป็นเด็กปฐมวัยอายุระหว่าง 5-6 ปี จำนวน 6 คน ที่ศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนบ้านแสนสุข อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว คัดเลือกโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมก้าวร้าวที่มีคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวสูงได้จำนวน 6 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง กลุ่มละ 3 คน โดยการจับฉลาก

2.1 กลุ่มควบคุม ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ

2.2 กลุ่มทดลอง ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือร่วมกับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น คือ กิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือและการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร

3.2 ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมก้าวร้าว

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 แบบสังเกตและบันทึกพฤติกรรมก้าวร้าวแบบแบ่งช่วงเวลา ผู้วิจัยพัฒนามาจากแบบสังเกตและบันทึกพฤติกรรมแบบแบ่งช่วงเวลาของ ณรงค์ศักดิ์ (2545) ซึ่งเป็นแบบบันทึกพฤติกรรมในช่วง

กิจกรรมกลางแจ้ง ตั้งแต่เวลา 10.30 - 11.00 น. แบ่งออกเป็น 40 ช่วง สังเกตช่วงละ 20 วินาที บันทึก 10 วินาที รวมเวลาในการสังเกต คือ 20 นาที

4.2 แบบสำรวจตัวเสริมแรง มีลักษณะเป็นแบบข้อความ โดยการสัมภาษณ์เด็กที่เป็นกลุ่มทดลอง ร่วมกับการสังเกตและสอบถามผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายถึงสิ่งที่นักเรียนชอบมากที่สุดไปน้อยที่สุด แล้วคัดเลือกจากตัวเสริมแรงที่นักเรียนในกลุ่มทดลองชอบมา 5 อันดับและนำสิ่งเสริมแรงเหล่านั้นมา กำหนดอัตราการแลกเปลี่ยนเบี้ยอรรถกร ประกอบด้วย บัตรบันทึกจำนวนสติ๊กเกอร์รูปดาว คะแนนที่ได้รับสะสม จากการมีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลง

4.3 แผนการจัดประสบการณ์ศิลปะแบบร่วมมือสำหรับเด็กปฐมวัย จำนวน 20 แผน ใช้เวลาทดลอง ช่วงกิจกรรมสร้างสรรค์แผนละ 30 นาที ทดลอง 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน ใช้กิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือทั้งหมด 10 กิจกรรม ได้แก่ การปั้นดินน้ำมัน การขุดสีเทียน เป็นภาพ การวาดภาพด้วยสีเทียน การสร้างภาพจาก รูปเรขาคณิต การพิมพ์ภาพจากกระดาษขยำ การวาดภาพ ด้วยสีน้ำ การปั้นแป้งโด การประดิษฐ์จากเศษวัสดุ การตัดรูปจากนิตยสารแล้วตกแต่ง การวาดภาพด้วย นิ้วมือ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

5.1 ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวม ข้อมูลยื่นต่อผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

5.2 ผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลของ นักเรียนด้วยตนเอง และแต่งตั้งครูประจำชั้นอนุบาล 1 เป็นผู้ช่วยวิจัยมีหน้าที่ในการสังเกตและบันทึกพฤติกรรม ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย โดยสังเกตพฤติกรรมก้าวร้าว ในช่วงกิจกรรมกลางแจ้ง ตลอดการทดลองทั้ง 3 ระยะ

5.3 ดำเนินการปรับพฤติกรรมก้าวร้าวของ ทั้ง 2 กลุ่มเป้าหมาย โดยกลุ่มควบคุมได้รับการจัดกิจกรรม ศิลปะแบบร่วมมือในระยะทดลองเพียงอย่างเดียว และ ทดลองได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือร่วมกับการ เสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร

5.4 สังเกตพฤติกรรมก้าวร้าวหลังสิ้นสุด

การทดลอง เป็นเวลา 2 สัปดาห์

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลอง ในแต่ละระยะโดยหาค่าความถี่ของการเกิดพฤติกรรม ก้าวร้าวและหาค่าเฉลี่ยความถี่ของการเกิดพฤติกรรม และนำเสนอข้อมูลด้วยตารางและกราฟเส้น โดยมีวิธี การวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละระยะดังต่อไปนี้

6.1 คำนวณหาค่าความถี่ของการเกิด พฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนในระยะเส้นฐานของ การเกิดพฤติกรรม (ระยะ A)

6.2 คำนวณหาค่าความถี่ของการเกิด พฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนในระยะดำเนินการ ปรับพฤติกรรมโดยใช้กิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือและ เทคนิคการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร (ระยะ B)

6.3 คำนวณหาค่าความถี่ของการเกิด พฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนในระยะติดตามผล การปรับพฤติกรรมก้าวร้าว (ระยะ F)

6.4 เปรียบเทียบค่าความถี่ของการเกิด พฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนในแต่ละระยะ โดยใช้ ตารางและกราฟเส้น

6.5 เปรียบเทียบค่าความถี่ของการเกิด พฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนกลุ่มควบคุม และกลุ่ม ทดลองในแต่ละระยะโดยใช้ตารางเปรียบเทียบ

ผลการวิจัย

จากการศึกษา ผลของการใช้กิจกรรมศิลปะ แบบร่วมมือและเทคนิคการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร ต่อการลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กปฐมวัย ผลการ วิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ค่าเฉลี่ยความถี่ของการเกิดพฤติกรรม ก้าวร้าวของเด็กปฐมวัย ในกลุ่มทดลอง หลังได้รับการ จัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือร่วมกับการเสริมแรงด้วย เบี้ยอรรถกรในระยะทดลอง ทั้ง 3 คน มีค่าเฉลี่ยลดลง จากระยะเส้นฐาน

2. เมื่อนำผลการวิจัยการปรับพฤติกรรม ก้าวร้าวของเด็กปฐมวัยของทั้ง 2 กลุ่มมาเปรียบเทียบกัน พบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน และมี

แนวโน้มว่าการใช้กิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือควบคู่กับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร สามารถลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กปฐมวัยได้ผลดีกว่าการใช้กิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือเพียงอย่างเดียว

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ คือ สมมติฐานข้อที่ 1 เด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือควบคู่กับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรมีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงจากระดับพื้นฐาน โดยในระยะพื้นฐานได้สังเกตพฤติกรรมก้าวร้าวของกลุ่มทดลอง ทั้ง 3 คน ในช่วงกิจกรรมกลางแจ้งจำนวน 10 ครั้ง มีค่าเฉลี่ยความถี่ของการเกิดพฤติกรรมอยู่ในระดับสูง คือ 13.10, 12.20, 12.10 คิดเป็นค่าเฉลี่ยความถี่เท่ากับ 12.46 ต่อมาในระยะทดลองกลุ่มทดลอง ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือในช่วงกิจกรรมสร้างสรรค์จำนวน 20 ครั้ง ใช้กิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือจำนวน 10 กิจกรรม จัดกิจกรรมละ 2 ครั้ง ร่วมกับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรที่ได้มาจากแบบสำรวจตัวเสริมแรง กลุ่มทดลอง จะได้รับการเสริมแรงเมื่อมีความถี่พฤติกรรมก้าวร้าวลดลงในแต่ละวัน และได้สังเกตพฤติกรรมก้าวร้าวของกลุ่มทดลอง โดยบันทึกในแบบสังเกตพฤติกรรมก้าวร้าว ในช่วงกิจกรรมกลางแจ้งจำนวน 20 ครั้ง มีค่าเฉลี่ยความถี่ของการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าว เท่ากับ 10.20 ในระยะติดตามผลเมื่อไม่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือและถอดถอนการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรออก ได้สังเกตพฤติกรรมก้าวร้าวโดยบันทึกในแบบสังเกตพฤติกรรมก้าวร้าวในช่วงกิจกรรมกลางแจ้งต่อไปอีกจำนวน 10 ครั้ง จะเห็นได้ว่าความถี่ของการเกิดพฤติกรรมจะเริ่มสูงขึ้น มีค่าเฉลี่ยความถี่ของการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าว เท่ากับ 11.80 แสดงให้เห็นว่า ค่าเฉลี่ยความถี่ของการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กปฐมวัยกลุ่มทดลอง ทั้ง 3 คน ลดลงหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือในระยะทดลอง และจะสูงขึ้นในระยะติดตามผล ผลการวิจัยที่ได้ในข้อนี้แสดงให้เห็นว่า ศิลปะแบบร่วมมือควบคู่กับการเสริมแรงด้วย

เบี้ยอรรถกร สามารถส่งเสริมให้พฤติกรรมก้าวร้าวลดลงได้จากเหตุผลที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ในการทำงานศิลปะแบบร่วมมือ สมาชิกทุกคนมีหน้าที่และความสำคัญเท่าเทียมกัน สมาชิกทุกคนที่จำเป็นต้องทำอะไร ทุกคนต้องพึ่งพากันในเรื่องของความคิด ทุกคนต้องคิดวางแผนสร้างผลงาน จากนั้นทุกคนนำความคิดของตนเองแลกเปลี่ยนกับเพื่อนโดยผลัดกันเล่าสิ่งที่คิดไว้ให้เพื่อนฟัง เด็กจะเห็นความแตกต่างของความคิดของตนเองกับของเพื่อน ๆ ในกลุ่ม เด็กจะนำความคิดของสมาชิกในกลุ่มมาร่วมกันวางแผนเพื่อทำเป็นผลงานของกลุ่มเกิดการยอมรับความคิดของเพื่อน เด็กมีการพูดคุยกัน ช่วยกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จนทำให้ผลงานนั้นสำเร็จ ในการทำผลงานเด็กจะทำคนเดียวไม่ได้ต้องช่วยกัน การที่เด็กได้เรียนรู้ร่วมกันทำให้ช่วยลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เด็กต้องปรับตัวเข้าหากัน และสร้างพฤติกรรมให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อน อันก่อให้เกิดพฤติกรรมร่วมมือในการทำกิจกรรม และนำไปสู่ความสำเร็จตามที่ได้วางแผนไว้อย่างราบรื่น (บุศรินทร์สิริปัญญานร, 2541)

2. ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ในการทำกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ เด็กจะมีปฏิสัมพันธ์ทางภาษา เด็กมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซักถามโต้ตอบซึ่งกันและกัน ปกป้องหรือ สนทนากันขณะทำงาน ทำให้เด็กเกิดความคุ้นเคยกันเป็นที่ไว้วางใจ สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน และการที่เด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ่อย ๆ ย่อมเป็นการช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมแก่เด็กได้เป็นอย่างดี คณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539) กล่าวว่า จากความรู้สึกผูกพันที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นไปสู่การพึ่งพาตนเองและการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น เด็กจึงมีความ สนใจเรียนรู้สิ่งรอบตัวมากขึ้นและเรียนรู้ที่จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น แต่การแสดงพฤติกรรมทางสังคมในระยะแรกอาจมีปัญหาเกี่ยวกับการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น เพราะเด็กวัยนี้จะยึดตนเองเป็นศูนย์กลางยังไม่รู้จักควบคุมอารมณ์และยอมรับความคิดความรู้สึกของผู้อื่น แต่ถ้าเด็กมีโอกาส ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนวัยเดียวกันหรือผู้อื่นมากขึ้น

อีกทั้งได้รับการปลูกฝังพฤติกรรมที่เหมาะสมทางสังคม เด็กย่อมสามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น และเรียนรู้บทบาทของตนเองในสังคมได้ดียิ่งขึ้น

นอกจากนี้ Piaget (1976 อ้างถึงใน รักตวรรณศิริภาพร, 2532) ยังกล่าวว่า ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิดแบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ไปสู่สภาพที่มีการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางน้อยลง ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมจะเกิดขึ้นเมื่อเด็กมีการรับรู้ในความขัดแย้งและการโต้เถียงกัน อันจะช่วยให้เด็กสามารถเข้าใจการรับรู้ของผู้อื่น และนำมาซึ่งความสามารถในการรับรู้และเข้าใจผู้อื่นดีขึ้น ซึ่งจะช่วยให้เด็กยังยึดความคิดแบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กต่อไป โดยในระยะแรกเด็กยังใช้ความคิดของตนเอง ไม่สามารถนำความคิดของเพื่อนและของตนมาปรับเป็นงานกลุ่ม แต่เมื่อเด็กได้มีโอกาสทำบ่อยครั้งพฤติกรรมเด็กเริ่มเปลี่ยนไปในทางที่ดี รู้จักการยอมรับ ผู้อื่น มีความสุขขณะทำงานร่วมกับเพื่อน ส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี ประสบการณ์ในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นจะทำให้เด็กเพิ่มความสามารถในการเข้าใจความคิด ความรู้สึก และมูลเหตุแห่งพฤติกรรมของผู้อื่นมากยิ่งขึ้น

3. การประนีประนอมในการทำกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ เด็กต้องทำงานร่วมกับเพื่อน เป็นกลุ่ม ทำให้ เด็กได้เรียนรู้หลักการประนีประนอม รู้จักยืดหยุ่น ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นรวมทั้งการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังที่ บุศรินทร์ สิริปัญญาธร (2541) พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม มีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือสูง ซึ่งเป็นการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคม แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือเป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็กได้พัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคมสูงขึ้น สอดคล้องกับฐิติมา อุ่นใจ (2538) ที่พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเรียนแบบร่วมมือ มีพัฒนาการด้านสติปัญญาและด้านสังคมสูงขึ้น เมื่อพิจารณารายละเอียดของขั้นตอนการทำกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ พบว่า มีหลายขั้นตอนที่เด็กอาจมี

ปัญหาข้อโต้แย้งกัน เช่น การให้เด็กต่างคนต่างคิดว่าจะทำงานศิลปะอะไร จากอุปกรณ์ที่ครูจัดเตรียมไว้ให้ และจะอย่างไร จากนั้นให้เด็ก แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน แล้วช่วยกันนำความคิดของแต่ละคนมาหลอมรวมกันเพื่อให้ได้งานอย่างใดอย่างหนึ่งที่สมาชิกในกลุ่มต้องร่วมกันทำให้สำเร็จ เมื่อเสร็จตกลงกันได้แล้วจะทำอะไร เด็กอาจมีปัญหาต่อมาอีกว่า แล้วจะใช้อุปกรณ์อะไรมาทำผลงาน ซึ่งเด็กแต่ละคนชอบไม่เหมือนกัน ดังนั้น ปัญหาการขัดแย้ง การโต้เถียงอาจเกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะเด็กในวัยนี้อยู่ในช่วงการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง การจะทำงานให้สำเร็จเด็กต้องรู้จักฟังคนอื่น ยอมรับว่าคนอื่นอาจมีความคิดที่แตกต่างจากความคิดของตนเอง แต่ก็ก็เป็นความคิดที่ดี ต้องช่วยเหลือร่วมมือกัน ช่วยกันแก้ปัญหา รู้จักเป็นผู้นำผู้ตาม มีความรับผิดชอบ รู้จักการประนีประนอม ไม่ยึดมั่นในความคิดของตนเองเป็นใหญ่ รู้จักเสียสละในบางครั้ง

ผลการวิจัยที่ได้ ยังสอดคล้องกับการพัฒนาอารมณ์ด้วยศิลปะ กล่าวคือ เด็กปฐมวัย หรือเด็กอายุ 3-6 ปี มีการแสดงออกทางอารมณ์เปิดเผย อารมณ์ที่เกิดขึ้นเห็นชัดเจนได้แก่ อารมณ์โกรธ อิจฉา อวดดี ดังนั้นกิจกรรมศิลปะซึ่งโดยธรรมชาติแล้วมีลักษณะเป็นการเรียนปนเล่น จึงมีบทบาทในการช่วยพัฒนาอารมณ์และการบำบัดทางจิตในรายที่มีปัญหา เช่น เด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว รุนแรง เคียดแค้น ขิงข่ง อิจฉาริษยาหรือมีความรู้สึกผิดหวัง โดยเฉพาะเด็กที่มีพื้นฐานการปรับตัว ปรับอารมณ์ได้น้อย ทำให้เขาแสดงพฤติกรรมระบายนอารมณ์ โดยการทำลายสิ่งที่อยู่รอบตัว ทำร้ายร่างกายผู้อื่น ทำลายสิ่งของ ซึ่งเป็นพฤติกรรมก้าวร้าวทางกาย (รัตนวดี รอดภิรมย์, 2542)

จากข้อความข้างต้นสรุปได้ว่า กิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสนใจ และทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน ซึ่งเด็กได้มีโอกาสฟังพาดำเสียงซึ่งกันและกัน ได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและได้เรียนรู้ถึงการประนีประนอม รู้จักการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น โดยธรรมชาติของกิจกรรมศิลปะแล้วมีบทบาทในการช่วยลดความตึงเครียดทางอารมณ์ บำบัดทางอารมณ์ เป็นการลด

ความกดดัน ความก้าวร้าวไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมก้าวร้าวทางกายหรือทางวาจา ในแต่ละครั้งที่ทำกิจกรรมเด็กจะต้องใช้สมาธิในการทำงาน ได้ออกแรงในการขีดเขียน บั่น ทบ คลึง ซึ่งเป็นการระบายความรู้สึกอัดอั้น กัดดันภายในจิตใจที่จะก่อตัวออกมาเป็นพฤติกรรมก้าวร้าว ผ่านทางการทำกิจกรรมศิลปะจะเห็นได้ว่ากิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือสามารถทำให้เด็กปฐมวัยลดการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวลงได้

ผลการทดลองเป็นไปตามหลักการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร ซึ่งในการศึกษาคครั้งนี้เบี้ยอรรถกรคือสิ่งของและขนมที่กลุ่มเป้าหมายชอบ จึงนำมาเป็นเงื่อนไขเพื่อลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์จากหลักการที่ว่า เบี้ยอรรถกรเป็นตัวเสริมแรงทางบวกเป็นสิ่งเร้าที่เมื่อผู้เรียนได้รับแล้วจะทำให้อัตราการตอบสนองมีความถี่หรือเพิ่มมากขึ้น ซึ่งตามทฤษฎีการวางเงื่อนไข ผลกรรมของ สกินเนอร์ อธิบายว่า การวางเงื่อนไขจะมีผลให้อัตราการตอบสนองเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับว่าผลกรรมหรือสิ่งที่ได้รับหลังจากการกระทำสิ่งนั้น ว่าจะเป็นเช่นไร ถ้าทำแล้วได้รับผลกรรมที่พึงพอใจ อินทรีย์ก็มีแนวโน้มจะกระทำหรือมีความถี่เพิ่มขึ้นหรือลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ให้ลดลง (ประสาธ อิศรปริดา, 2541) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Green and Polirstok (1975 อ้างถึงใน ชลธิชา เกื้อสกุล, 2546) ได้ศึกษาผลของการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร ในการเพิ่มความสามารถในการอ่านและพฤติกรรมตั้งใจเรียนของนักเรียนที่มีปัญหาในการเรียนและระเบียบวินัย พบว่าการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร สามารถเพิ่มความสามารถในการอ่าน และเพิ่มพฤติกรรมตั้งใจเรียนของนักเรียนสูงขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สาวิตรี ผลเจริญพงศ์ (2551) ได้ศึกษาผลการใช้การเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรในการลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กออทิสติกระดับก่อนประถมศึกษา ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ เด็กออทิสติกที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวเพศหญิง อายุ 6 ขวบ กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นอนุบาล 2 การทดลองเป็นการศึกษารายกรณีแบบ ABA เป็นเวลา 10 สัปดาห์ แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะ

เส้นฐาน ระยะทดลองใช้โปรแกรมการใช้เบี้ยอรรถกร และระยะติดตามผลหลังหยุดให้การเสริมแรง ผลการวิจัยพบว่า การใช้การเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรสามารถลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กออทิสติกได้โดยพิจารณาจากความถี่พฤติกรรมก้าวร้าวมีค่าเฉลี่ยลดลงจากระยะเส้นฐานพฤติกรรม

ผลการวิจัยที่ได้จากประเด็นนี้ พบว่า เด็กมีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงหลังจากได้รับการปรับพฤติกรรมแบบ ABF และหลังจากถอดถอนโปรแกรมการปรับพฤติกรรมแล้ว พฤติกรรมก้าวร้าวก็ยังคงอยู่ไม่หายขาด เด็กยังคงแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวอยู่บ้าง แต่พฤติกรรมก้าวร้าวที่แสดงออกมานั้นมีความถี่ลดน้อยลงกว่าช่วงระยะเส้นฐาน จากการที่เด็กในกลุ่มทดลองได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือร่วมกับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรอย่างเป็นระบบด้วยความถี่สูงถึงสัปดาห์ละ 5 วัน ซึ่งก็หมายถึงทุกวันที่กลุ่มทดลอง ทั้ง 3 คนมาโรงเรียนก็จะได้รับการดำเนินการปรับพฤติกรรมและให้การเสริมแรงทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่จะแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมออกมาจนสามารถลดพฤติกรรมก้าวร้าวของกลุ่มทดลองลงได้อย่างต่อเนื่อง จากประสิทธิภาพของเทคนิคการเสริมแรงดังกล่าว เมื่อทำการถอดถอนโปรแกรมการปรับพฤติกรรมและการเสริมแรงทั้งหมด ทำให้พฤติกรรมเกิดการฟื้นฟู เนื่องจากผู้ทำพฤติกรรมเกิดความไม่แน่ใจในการกระทำพฤติกรรม เพราะพฤติกรรมจะเปลี่ยนแปลงไปตามการวางเงื่อนไขให้กับพฤติกรรม และความถี่ของการเกิดพฤติกรรมที่เกิดขึ้นนั้นจะเพิ่มขึ้นหรือลดลงขึ้นอยู่กับผลกรรมที่ได้รับการตอบสนอง (พิทยา ภูสำเภา, 2540) ดังนั้น เมื่อถอดถอนตัวเสริมแรงทั้งหมดพฤติกรรมก้าวร้าวของผู้รับการทดลองจึงปรากฏกลับมาอีกและเริ่มสูงขึ้น เพราะหลังจากที่แสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ออกมาแล้ว พฤติกรรมนั้นไม่ได้รับการเสริมแรง 4.2.2 สมมติฐานข้อที่ 2 เด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือควบคู่กับการเสริมแรงด้วยเทคนิคเบี้ยอรรถกร มีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงมากกว่าเด็กปฐมวัยกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือเพียงวิธีเดียว

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลตลอดการทดลอง ทั้ง 3 ระยะ เมื่อนำผลการทดลองของทั้ง 2 กลุ่มมาเปรียบเทียบกัน พบว่าทั้งสองกลุ่มมีค่าเฉลี่ยความถี่ของการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวในระยะเส้นฐานในระดับสูง และจะเริ่มลดลงในระยะทดลอง โดยเด็กปฐมวัยในกลุ่มทดลอง ที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือร่วมกับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรในระยะทดลอง มีค่าเฉลี่ยความถี่การเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงมากกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือเพียงอย่างเดียว

ผลการทดลองดังกล่าวสนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือหลังจากการปรับพฤติกรรมโดยใช้กิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ ร่วมกับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร พบว่าการปรับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนทั้ง 2 วิธี มีผลต่อการลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนไม่ต่างกัน กล่าวคือ ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมก้าวร้าวเมื่อได้รับการทดลอง จนถึงระยะติดตามผลเมื่อสิ้นสุดการทดลอง อยู่ในระดับใกล้เคียงกัน และมีแนวโน้มว่าการใช้กิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือควบคู่กับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร สามารถลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กปฐมวัยได้ผลดีกว่าการใช้กิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือเพียงอย่างเดียว

เด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองที่ได้รับการปรับพฤติกรรมโดยใช้กิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือควบคู่กับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร มีความถี่ของการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงจากระยะเส้นฐาน มากกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือเพียงวิธีเดียว เนื่องมาจากวัยของเด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือมักจะคิดว่าผู้อื่นต้องเห็นหรือคิดเหมือนตน ยากที่จะเข้าใจความต้องการและความรู้สึกของผู้อื่น ครูจึงมีบทบาทสำคัญมากเพราะเด็กจะทำงานร่วมกับเพื่อน ครูต้องให้ออกาสเด็กเลือกเพื่อนที่ชอบก่อนในระยะแรก ๆ เมื่อเด็กมีความคุ้นเคยจึงหมุนเวียนเพื่อนที่เข้ากลุ่มซึ่งไม่ซ้ำ คนเดิม ทำให้เด็กเริ่มปรับตัวได้ ครูจำเป็นต้องชี้แจงวิธีการปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอนซ้ำ ๆ เพราะเด็กจะคุ้นเคยกับการทำงานกลุ่มที่บางคนอาจไม่ต้องมีหน้าที่ทำอะไร แต่เมื่อทำกิจกรรมศิลปะแบบ

ร่วมมือเด็กทุกคนต้องรับผิดชอบงานของตนและของกลุ่ม มีการร่วมสนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสรุปเป็นความคิดของกลุ่มซึ่งเป็นเรื่องที่ยากในระยะแรก ๆ ถ้าทำ 2 คน เด็กจะทำได้ดี เมื่อเข้ากลุ่มใหญ่เด็กจะสรุปเป็นภาพรวมของกลุ่มได้ไม่ตึง เมื่อมีการปฏิบัติซ้ำ ๆ ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้และปฏิบัติได้ดีขึ้น

และเมื่อนำเทคนิคการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรมาใช้ร่วมกับการทำกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ ซึ่งเบี้ยอรรถกรเป็นวิธีที่ได้ผลและได้รับความนิยมนำมาใช้ในการปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ทั้งนี้เนื่องมาจากประสิทธิภาพของเบี้ยอรรถกรเพราะเบี้ยอรรถกรเป็นตัวเสริมแรงแบบขยาย ที่สามารถสะสมและนำไปแลกเปลี่ยนของที่ต้องการได้ นอกจากนี้ สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2539) กล่าวว่า เบี้ยอรรถกร สามารถนำไปแลกตัวเสริมแรงอื่น ๆ เช่น อุปกรณ์ต่าง ๆ และสิทธิพิเศษต่าง ๆ ได้มากกว่า 1 ตัว จึงทำให้ตัวของมันเองมีคุณสมบัติเป็นตัวเสริมแรงแผ่ขยาย (Generalized Reinforcers) ซึ่งทำให้ไม่หมดสภาพการเป็นตัวเสริมแรง เหมือนกับตัวเสริมแรงอื่น ๆ และไม่ก่อให้เกิดปัญหาทางอารมณ์ เทคนิคการเสริมแรงทางบวกด้วยเบี้ยอรรถกร จึงเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการเพิ่มพฤติกรรมเป้าหมาย และลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

ผลการวิจัยที่ได้ในครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าการปรับพฤติกรรมก้าวร้าวโดยใช้กิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือควบคู่กับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร สามารถลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองได้ โดยเด็กเกิดการเรียนรู้การวางเงื่อนไข เกิดความยับยั้งชั่งใจที่จะไม่แสดงพฤติกรรมก้าวร้าว ทำให้พฤติกรรมก้าวร้าวโดยเฉลี่ยลดลง ดังที่ O'Leary and Becker (1967 อ้างถึงใน สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2539) พบว่า ความผิดปกติทางอารมณ์ อายุ 9 ขวบ จำนวน 11 คน มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ 80 % ของพฤติกรรมทั้งหมด เขาจึงสร้างกฎขึ้นในชั้นเรียน โดยกำหนดให้ทุกคนนั่งอยู่กับที่ มองที่หน้าชั้นเรียน ยกมือขึ้นตอบคำถาม ทำโต๊ะเรียนให้สะอาด จากนั้นจึงใช้เบี้ยอรรถกรโดยการจดเป็นแต้มใส่ไว้บนกระดานของเด็กแต่ละคน ซึ่งแต้มที่เด็กได้นั้น เป็นผลเนื่องมาจากการ

ประเมินพฤติกรรมของเด็กตามกฎที่ตั้งไว้ โดยทำการประเมินพฤติกรรมวันละ 5 ครั้ง แต่มิเช่นนั้นสามารถนำมาแลกเปลี่ยนกันได้ แสดงให้เห็นว่า การเสริมแรงเป็นกระบวนการจงใจให้แสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่อไป ซึ่งนับว่าการเสริมแรงเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงอย่างชัดเจน อีกทั้งผลจากการที่นักเรียนมีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงยังทำให้เป็นที่ยอมรับของครูและเพื่อน ๆ มากขึ้น และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kimberly (2002) ได้ศึกษาผลของการใช้เบี้ยอรรถการเปรียบเทียบกับ การเสริมแรงทางสังคมจากครูในการปรับพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ จำนวน 10 คน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม เข้ารับการทดลอง กลุ่มที่ 1 ได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถการ ส่วนกลุ่มที่ 2 ได้รับการเสริมแรงทางสังคมจากครู ผลการวิจัยปรากฏว่าทั้งสองวิธีที่นำมาใช้ในการปรับพฤติกรรมมีผลทำให้นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้มีพฤติกรรมที่ดีขึ้นไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Klimas and McLaughlin (2007) ได้ศึกษาผลของการใช้เบี้ยอรรถการต่อพฤติกรรม การตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ และการลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม โดยทำการศึกษากับนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาในชนบทจำนวน 9 คน โดยให้การเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถการในรูปแบบต่าง ๆ ในช่วง 30 นาทีแรกก่อนเริ่มเรียน เมื่อนักเรียนทำงานได้สำเร็จในแต่ละวัน และมีพฤติกรรมทางสังคมที่ดีและความถี่ของพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมลดลง ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถการมีความตั้งใจในการทำงานจนสำเร็จเพิ่มขึ้น และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์มีความถี่ลดลง

จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงว่า เบี้ยอรรถการเป็นตัวเสริมแรงทางบวกตัวหนึ่งที่มีประสิทธิภาพในการปรับพฤติกรรมของเด็ก เพราะเป็นผลมาจากองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1. ประสิทธิภาพของการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถการ ทั้งนี้เพราะเบี้ยอรรถการสามารถนำไปแลกเปลี่ยนเป็นตัวเสริมแรงชนิดอื่น ๆ ได้มากกว่า 1 อย่าง ดังที่ Kazdin (1984) กล่าวว่า การที่เบี้ยอรรถการสามารถ

แลกเปลี่ยนตัวเสริมแรงชนิดอื่นได้มากกว่า 1 อย่างนี้ยังทำให้เบี้ยอรรถการไม่เกิดสภาวะที่เรียกว่าหมดประสิทธิภาพในการเสริมแรง และเมื่อบุคคลพึงพอใจตัวเสริมแรงมากก็จะทำให้แรงเสริมมีประสิทธิภาพมากด้วย

2. ความชัดเจนในการกำหนดเงื่อนไขการเสริมแรง ซึ่งก่อนจะเริ่มโปรแกรมการปรับพฤติกรรมแต่ละระยะ ผู้วิจัยได้ชี้แจงให้นักเรียนทราบอย่างชัดเจนถึงพฤติกรรมเป้าหมาย เงื่อนไขของการได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถการ ซึ่งในการทดลองครั้งนี้ใช้สติ๊กเกอร์รูปดาวเป็นตัวเสริมแรงที่สะสมไว้แล้วนำมาแลกเปลี่ยนของตามตารางกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนเบี้ยอรรถการ ซึ่งช่วยให้เกิดการเรียนรู้และเห็นความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและแรงเสริมหรือรางวัลที่เขาได้รับ เกิดการเรียนรู้เงื่อนไข ช่วยให้เกิดพฤติกรรมที่ต้องการมากขึ้น และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลดลง

ผลการวิจัยที่ได้ในการศึกษาค้นคว้า พบว่า ค่าเฉลี่ยของการเกิดพฤติกรรมเมื่อได้รับการทดลองจนถึงระยะติดตามผลเมื่อสิ้นสุดการทดลอง อยู่ในระดับใกล้เคียงกันและในบางกรณีจะมีค่าเฉลี่ยลดลงมากเนื่องเหตุผลที่สำคัญ คือ ในวัยเด็กนั้น เด็กต้องการความรัก และความเอาใจใส่จากพ่อแม่ ถ้าเด็กไม่ได้รับความรักตามที่ตนต้องการ เด็กก็จะเปลี่ยนมาเป็นความเกลียดและความเป็นศัตรูแทนความเกลียด ทำให้แสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ออกมา ดังที่ Erikson (1975) กล่าวว่า สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อพัฒนาการของเด็ก ถ้าเด็กอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีความสุข ก็จะทำให้เด็กมองโลกในแง่ดีมีความเชื่อมั่นในตนเอง และเกิดความไว้วางใจต่อผู้อื่น แต่ถ้าเด็กประสบสิ่งที่ไม่พอใจก็จะทำให้เด็กขาดความสุขมองโลกในแง่ร้ายและขาดความเชื่อมั่นในตนเอง และยังสอดคล้องกับ Maslow (1954 อ้างถึงใน รักตวรรณ ศิริภาพร, 2532) ที่กล่าวว่า มนุษย์ทุกคนมีความต้องการที่จะเรียนรู้ว่าตนเองมีค่า ประสบความสำเร็จให้ผู้อื่นเห็นว่ามีความสามารถต้องการได้รับการยกย่องจากผู้อื่น ซึ่งพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กที่ปรากฏเพื่อเรียกร้องให้คนสนใจในตนเอง และผู้วิจัยได้แสดงออกกับเด็กในกลุ่มเป้าหมายถึงการเห็นคุณค่า ให้การยอมรับ ความใกล้ชิดพูดคุย ทำให้เขาเกิดความมั่นใจในสิ่งแวดล้อม

และบุคคลที่เขามีปฏิสัมพันธ์ด้วย พฤติกรรมก้าวร้าวจึงค่อยลดลงไปทำให้เด็กปรับตัวในลักษณะที่เหมาะสมเมื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่น และในการปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนนั้น ครูมีบทบาทสำคัญมาก ครูต้องเข้าใจถึงระดับพัฒนาการความต้องการของนักเรียนและจัดกิจกรรมที่มีการกระตุ้นส่งเสริมทักษะการคิดแก่ผู้เรียน และสามารถสร้างบรรยากาศที่เต็มไปด้วย ความอบอุ่น การยอมรับ การให้ความเป็นกันเอง เมื่อผู้เรียนมีความสุข ย่อมก่อให้เกิดการเรียนรู้ทำให้ นักเรียนพัฒนาทักษะของตนเองอย่างเต็มศักยภาพ ไม่ว่าจะเป็นทักษะทางร่างกาย สังคม อารมณ์ จิตใจและสติปัญญา สังเกตได้จากพฤติกรรมที่แสดงออก พบว่าเด็กจะมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนมากขึ้นการทะเลาะเบาะแว้งก็ลดลง และทำให้พฤติกรรมก้าวร้าวทั้งทางกายและทางวาจาลดลงไปด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบผลของการใช้ศิลปะแบบร่วมมือและการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร เพื่อลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์อื่น กับเด็กในทุกระดับชั้น เนื่องจากเด็กในแต่ละช่วงวัยมีพัฒนาการ ความต้องการที่แตกต่างกัน
2. ควรมีการติดตามผลของการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือในการพัฒนาพฤติกรรมต่าง ๆ เป็นระยะ ๆ หลังเสร็จสิ้นการทดลองเพื่อศึกษาถึงความคงทนของวิธีการที่นำมาใช้ในการปรับพฤติกรรม

3. การเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร ถ้านำมาปรับปรุงวิธีการให้ง่าย สะดวกต่อการใช้กับเด็กปฐมวัยแล้ว ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบ การเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรกับการเสริมแรงด้านอื่น ๆ อีกเพื่อจะได้วิธีการที่เหมาะสมที่จะใช้กับเด็กปฐมวัยต่อไป

4. ควรศึกษาวิจัยต่อไปว่า การให้การเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร ในกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะต่างกัน เช่น มีลักษณะบุคลิกภาพต่างกัน กลุ่มใดที่จะให้การเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรมีประสิทธิภาพสูงสุดในการลดพฤติกรรมก้าวร้าว

5. ควรศึกษาผลของการแผ่ขยายการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร ลักษณะการแผ่ขยายว่าจะมีผลต่อพฤติกรรมอื่น ๆ อีกหรือไม่ หรือการแผ่ขยายไปสภาพการณ์ที่บ้าน เพื่อดูว่า เทคนิคการปรับพฤติกรรม ทั้ง 2 วิธีมีประสิทธิภาพในการคงอยู่ของพฤติกรรม เมื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้หรือไม่

6. ควรนำการใช้กิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือและการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกัน หรือใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับขนาดโรงเรียน ชุมชน ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับปัจจัยพื้นฐานของเด็กที่มีผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าว เช่น เด็กอาจจะมาจากพื้นฐาน ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว การศึกษาของผู้ปกครอง สภาพแวดล้อมทางสังคมที่แตกต่างกันว่าจะมีส่วนทำให้พฤติกรรมก้าวร้าวลดลงต่างกันหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

- กันยา สุวรรณแสง. (2533). การพัฒนาบุคลิกภาพและการปรับตัว. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.
- ฐิตินา อุ่นใจ. (2538). การเปรียบเทียบความคิดแบบอนกนัยของเด็กปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์การเรียนรู้แบบร่วมมือกับประสบการณ์ตามแผนปกติ. ปรินญาณิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ณรงศักดิ์ ตีสจันทร์. (2545). ผลของการใช้เทคนิคการเสริมแรงแบบการเพิ่มพฤติกรรมอื่นที่พึงประสงค์ และเทคนิคการเสริมแรงแบบยืดเวลาต่อการลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กปฐมวัย. ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- นราวดี นิภาพฤกษ์. (2548). **ผลการใช้กิจกรรมศิลปะและการเสริมแรงทางสังคมเพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กปฐมวัย**. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประเทิน มหาชนธ์. (2531). **ศิลปะในโรงเรียนประถม**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ประภาพรรณ เอี่ยมสุภาสิต. (2548). **การลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กปฐมวัยและแนวทางในการพัฒนา**. **วารสารวิชาการราชภัฏกรุงเทพฯ**, 12(21): 201-205.
- พัชรา พุ่มพชาติ. (2533). **อิทธิพลของเสียงดนตรีที่มีต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กปฐมวัย**. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พัฒนานุสรณ์ สถาพรวงศ์. (2540). **การปรับพฤติกรรม**. มหาสารคาม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2536). **วิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์สังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ฟิงเกอร์ปรีน แอนด์มีเดีย.
- รัตนวดี รอดภิรมย์. (2542). **ศิลปะและศิลปะประดิษฐ์สำหรับเด็กปฐมวัย**. อุดรธานี: สถาบันราชภัฏอุดรธานี.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2537). **ศิลปะสำหรับเด็ก**. ในเอกสารการสอนชุดวิชาพัฒนาพฤติกรรมวัยเด็กหน่วยที่ 12 หน้า 204-205 พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาสิต. (2539). **ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Erikson, E.H. (1975). **Childhood and Society**. New York: Morton.
- Maslow. (1954). **Motivation and Personality**. New York: Harper & Row.
- Kazdin, A.E. (1984). **The Token Economy: A Review and Evaluation**. New York: Plenum Press.
- Klimas, A., & McLaughlin, T.F. (2007). The Effects of a Token Economy System to Improve Social and Academic Behavior with a Rural Primary Aged Child with Disabilities. **International Journal of Special Education**, 3(22): 72-77.
- Kimberly, W. (2002). **The effects of a token economy system in comparison to social praise On the manifest behavior of elementary learning disabled student**. Master thesis in Education Specialist School Psychologist, Marshall University Graduate College.